
HET HOUDEN EN KWEKEN VAN *SISTRURUS MILIARIUS BARBOURI*, DE DWERGRATELSLANG.

Door Peet Smetsers, Langvennen Zuid 18,
5061 NR Oisterwijk.

Inhoud: Inleiding - De soort - Verspreiding en biotoop - Gedrag en voedsel - De oudersdieren en hun terrarium - De paring - De jongen - Besluit - Literatuur.

INLEIDING

Sinds twee en een half jaar houd ik dwerggratelslangen, en met succes, want dit jaar heb ik er voor het eerst mee gekweekt. In het onderstaande artikel geef ik enkele bijzonderheden over deze soort, over mijn manier van houden en over de kweek ermee. Hoewel ik het houden van gifslangen zeker niet wil propageren, is *Sistrurus miliarius barbouri* mijns inziens een ideale slang voor iemand die nog niet zo lang met gifslangen bezig is. Dit onder andere vanwege het prachtige kleurenpatroon, de geringe grootte en de relatief lage prijs die er tegenwoordig voor betaald moet worden.

DE SOORT

Dwerggratelslangen horen thuis in de familie der *Crotalidae* (groefkopadders). Dit duidt op het bezit van een warmtegevoelig orgaan, waarvan de beide openingen zich net onder de ogen bevinden. Ze zijn nauw verwant met de echte ratelslangen van het geslacht *Crotalus*.

Naast *Sistrurus miliarius barbouri* onderscheidt men nog twee ondersoorten: *Sistrurus miliarius* en *Sistrurus miliarius stre-*

keri, welke beide wel ongeveer hetzelfde vlekkenpatroon hebben als *barbouri*, maar een heel andere kleur vertonen en ook een ander verspreidingsgebied kennen. *Sistrurus miliarius barbouri* heeft een licht- tot donkergrijze ondergrond met zwarte zadelvlekken op de rug. Onregelmatig verspreid op de flanken liggen zwarte vlekken. Tussen de zadelvlekken en boven op de kop komen oranje-rode vlekken voor. De onderkant is wit met zwarte vlekken. De ogen zijn goudkleurig. De lengte van volwassen dieren ligt tussen 60 en 75 cm. Deze gifslangen hebben beweegbare giftanden voor in de bek, en zijn dus solenoglyf. Beten zijn over het algemeen niet echt levensgevaarlijk, omdat de hoeveelheid gif, hoewel behoorlijk sterk, beperkt is. De ratel van *Sistrurus miliarius barbouri* stelt niet zoveel voor. Hij is vrij klein en produceert een geluid dat te vergelijken valt met het zoemen van een hommelt. Mijn Copperheads (*Agkistrodon contortrix*) maken meer geluid als ze met trillende staartpunt tussen droge bladeren liggen.

VERSPREIDING EN BIOTOOP

Barbours dwerggratelslang komt voor in het zuidoosten van de Verenigde Staten. Het gebied bestrijkt de staten Florida, Georgia en Alabama, en kleine gedeelten van Mississippi en South Carolina. Ze komen voor in pijn- en dennenbossen en op met struikgewas begroeide vlakten, altijd in de buurt van water. De bodem is daar bij voorkeur zandrig en droog, hoewel ook gebieden met rotsachtige bodem bewoond worden. Deze slangen verschuilen zich het liefst onder afgevalen bladeren, een laag dennenaalden of onder boomstronken.

GEDRAG EN VOEDSEL

Sistrurus miliarius barbouri is dag-, schemer- of nachtactief, afhankelijk van de temperatuur. Is het overdag te warm (warmer dan 30°C), dan houden ze zich schuil en komen ze pas later op de dag tevoorschijn uit hun schuilplaatsen. Ze verplaatsen zich maar weinig en over korte afstanden, zodat ze hun hele leven op een eenmaal goed bevonden plek blijven.

Afhankelijk van het verspreidingsgebied houden ze al dan niet een korte winterrust. In het zuiden van het verspreidingsgebied, Florida, zijn de slangen het hele jaar door actief. In het meer noordelijke deel kruipen ze voor twee tot drie maanden weg om te overwinteren.

Het menu is zeer gevarieerd en bestaat naast kleine knaagdieren uit kleine slangen, hagedissen en kikkers. Sommige exemplaren eten zelfs grote insecten, zoals sprinkhanen, krekels en torren.

DE OUDERDIEREN EN HUN TERRARIUM

November 1987 kwam ik in het bezit van twee uit Amerika geïmporteerde jonge *Sistrurus miliarius barbouri* van ongeveer 20 cm lang. Helaas overleed binnen korte tijd het vrouwtje. Het mannetje at goed muisjes en groeide snel. Door ruil kon ik eind 1988 een jonge vrouwtje verkrijgen, nakweek van Serpo uit 1988. Omdat het mannetje inmiddels veel groter was, werden de dieren apart gehuisvest. Vooral het vrouwtje heb ik toen erg veel gevoerd, met de bedoeling haar snel een zodanige lengte te laten bereiken, dat ze samen in één bak konden, omdat ik, zoals bijna iedereen, altijd krap in mijn bakken zit.

De twee slangen verschillen qua tekening niet veel van elkaar, behalve dat de man veel rodere vlekken op de rug heeft. Zijn hele kleurenpatroon is veel scherper dan dat van het vrouwtje. Het eigenaardige aan dit mannetje is, dat hij totaal geen ratel heeft en ook nooit gehad heeft, terwijl het vrouwtje een ratel heeft van ongeveer anderhalve centimeter. Als voedsel nemen ze allebei dode of levende muizen aan vanaf een pincet.

Half augustus 1989 had ik dringend de bak van het vrouwtje nodig, en gezien haar lengte op dat moment (ongeveer 45 cm) kon ze wel bij de man in het terrarium. Dit terrarium meet 40x50x40 cm (lxbxh) en is van geplastificeerd spaanplaat gemaakt. De voorkant bestaat uit schuifruitjes met een slotje. De verwarming geschiedt door een 15 of 25 Watt gloeilamp, terwijl 's winters tijdens de nacht een verwarmingskabel de temperatuur niet onder de 22°C laat zakken. De temperatuur bedraagt overdag ongeveer 28°C, 's nachts 22°C.

Omdat ik mijn slangen in de eerste plaats heb voor hun schoonheid, heb ik dit terrarium erg onnatuurlijk, maar in mijn ogen wel mooi ingericht. De bodembedekking bestaat uit kleine en wat grotere witte kiezelsteentjes, zoals die ook wel in cactuspotjes gebruikt worden. De zwarte Sistrurussen steken hier vanzelfsprekend mooi op af.

Precies in het midden, recht onder de lamp, ligt een grote rode lavasteen van ongeveer 20 x 15 cm. In de hoek links achterin staat een hoge cactus, terwijl rechts aan de zijkant een bolcactus staat. Deze gedijen goed. Sinds kort ligt er ook een schedel van een kat in de bak. Een waterbakje completeert het geheel. Dit alles resulteert in een zeer decoratief terrarium, dat hoe-

wel onnatuurlijk ingericht voor dwergratelslangen, uitstekend voldoet. De beide slangen bewegen zich door de hele bak, kunnen de warmte opzoeken bovenop de lavasteen, hetgeen ze 's morgens ook veelvuldig doen, en ze kunnen zich achter deze steen verschuilen, hetgeen ze bijna nooit doen. 's Nachts liggen ze meestal achterin boven de verwarmingskabel die onder de kiezelsteentjes ligt. Regelmatig sproei ik in de bak, waar het vrouwtje altijd op reageert met ratelen.

DE PARING

Zoals al gemeld, had ik het vrouwtje op 16 augustus 1989 bij het mannetje geplaatst. Ze was toen net een jaar oud, en de man net twee jaar. Binnen twee uur was er een paring aan de gang die zes uur duurde. Op zich vond ik dat wel een goed teken, maar gezien de jonge leeftijd van de vrouw verwachtte ik er niets van.

Op 3 september 1989 paarden ze opnieuw. Het wijfje bleef gewoon dooreten, totdat ze eind oktober tekenen van een vervelling ging vertonen. Op 9 november vervelde ze en meteen volgde er weer een paring. Vanaf die tijd weigerde ze alle voedsel. Rond die tijd begon ze ook dikker te worden. De gewichtstoename was als volgt:

1 oktober:	180 gram
1 december:	200 gram
1 januari:	220 gram

Eind december was het vrouwtje erg dik en zocht ze steeds de warmste plaatsen op. Overdag lag ze dus continu op de lavasteen onder de lamp, 's nachts op de verwarmingskabel.

DE JONGEN

Op 1 januari 1990 ontlastte het vrouwtje zich van een donkerbruin gekleurde vloeistof waarvan ik dacht dat het de bevalling inleidde. Deze liet evenwel toch nog tot 7 januari op zich wachten. In een tijdsbestek van zes uur werden er toen tien jongen geboren, alsmede vier onbevuchte eieren afgezet. Een en ander kostte veel inspanning; vooral de onbevuchte eieren kwamen erg moeizaam. De laatste twee jongen en een onbevucht ei kon het wijfje pas werpen na een pauze van anderhalf uur, tijdens welke ik door sproeien de luchtvochtigheid verhoogde, terwijl ik tegelijkertijd de temperatuur opschroefde. Dit leek toch te helpen, want daarna was de zaak snel bekeken. Tijdens de bevalling was het anders heel rustige mannetje zeer onrustig en bleef het constant de ruimte tussen het vrouwtje en de schuifruitjes 'bewaken'. Ik heb hem toen met veel moeite uit de bak gevangen, omdat ik zelfs niet met haken in de bak kon komen om de jongen eventueel uit hun vlies te bevrijden.

De jongen waren het perfecte evenbeeld van hun ouders. Sommige hebben de heldere kleuren van de vader geërfd, terwijl andere meer op de moeder lijken. Zelfs het rateltje, niet meer dan 1 knopje (prebutton), werd meteen gebruikt bij onrust.

De jongen waren ongeveer 17 cm lang en wogen gemiddeld 5 gram. Vier dagen na de geboorte aten vier van hen al een nestmuisje, nog voordat ze de volgende dag allemaal vervelden. De overige zes weigeren nu, na ongeveer twee weken, nog steeds te eten. Van alles heb ik aangeboden, zoals nestmuisjes (dood, levend en aangesneden), krekels en meelwormen. Ik ben nu maar overgegaan op dwangvoeren met eendagsmuisjes.

Het vrouwtje was na de bevalling 60 gram afgevallen. De dag na de geboorte at ze alweer een muis, en de daarop volgende week weer drie.

BESLUIT

Veel eerder dan voorzien kwam mijn paartje *Sistrurus miliarius barbouri* tot voortplanting. De geboorte van de jongen vond plaats 4,75 maand na de eerste paring, hetgeen een normale draagtijd is. Aangenomen mag dan ook worden dat het de eerste keer meteen raak was.

Vreemd was, dat het vrouwtje in een later stadium, na drie maanden draagtijd, nog paringen toeliet. Het gescheiden houden van de ouderdieren is mogelijk al genoeg stimulans om ze tot paren aan te zetten. Mogelijk lukt het dit jaar weer. Is dat niet zo, dan ben ik van plan ze een winterrust te geven op de manier waarop ik al jaren mijn *Elaphe guttata* tot paren weet te brengen. Deze komen per slot van rekening in hetzelfde verspreidingsgebied voor.

LITERATUUR

Hudnall, James A., 1979. 'Surface activity and Horizontal Movements in a Marked Population of *Sistrurus miliarius barbouri*'.

Bulletin of the Maryland Herpetological Society, Vol. 15(4): 134-138.

Mehrtens, John M., 1987. Living Snakes of the World.

Sterling Publishing Co. Inc. New York. pp. 431-433.

Verkerk, J.-W., 1985. 'Verzorging en nak-
week van *Sistrurus miliarius barbouri*.'

Tijdschrift van de Tilburgse Terrium
vereniging, 3(6):102-112.

Wright, Albert Hazen and Wright, Anna Al-
len, 1957. Handbook of snakes of the
United States and Canada. Vol. II.
Ithaca and London.

Foto 1: *Sistrurus miliaris barbouri*, breeding couple. Foto J. Raaijmakers.

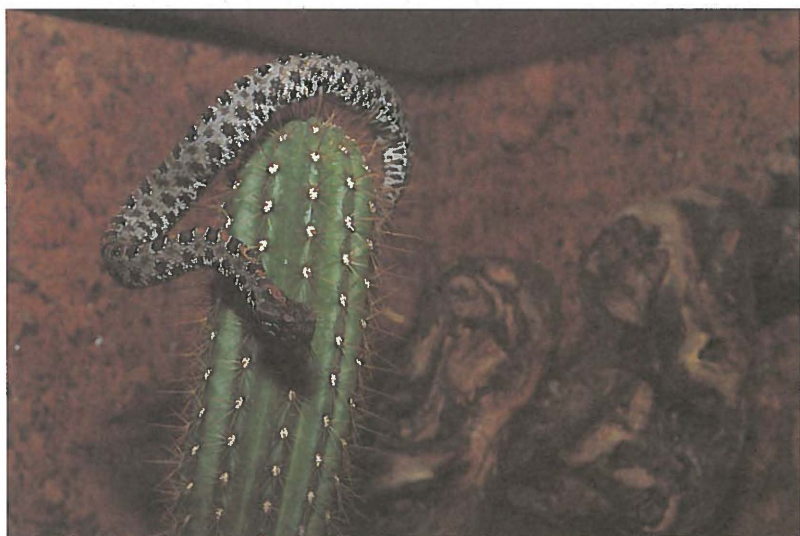

Foto 2: *Sistrurus miliaris barbouri*, juvenile. Foto J. Raaijmakers.